

- запровадження науково-дослідної діяльності магістрів, залучення їх до розробки практично орієнтованих проектів у туристичній галузі;
- створення навчально-методичного комплексного забезпечення процесу впровадження дистанційного навчання магістрів туристичної сфери.

Виступаючи навчально-педагогічними комплексами, тобто центрами конкретної регіональної (політехи) або загальнонаціональної (університети) систем професійної туристичної освіти, і коледжі, і університети Нової Зеландії домагаються безперервного функціонування навчальних комплексів. Безперервність реалізується в послідовності рівнів курсів, предметів і ступенів навчання, у зв'язку навчання з інтерактивними виробничо-туристичними й готельними комплексами, з практичним бізнесом, а також у взаємозв'язку навчання, практики, освіти, стажування, диплома, ступеня, науки.

Висновки. Отже, важливою умовою успішного розвитку туристичної освіти, зокрема магістрів туристичної галузі України, є запозичення прогресивних ідей зарубіжного досвіду при збереженні надбань національної системи освіти й національної ідентичності освіти країни. Туристична освіта повинна орієнтуватися на створення оптимальних умов для життєдіяльності та життєтворчості кожного громадянина країни.

Література

1. Кнодель Л.В. Педагогіка вищої школи : посіб. для магістрів / Л.В. Кнодель. – К. : Вид.ПАЛИВОДА А.В., 2008. – 136 с.
2. Конох А.П. Професійна підготовка майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму : монографія / А.П. Конох. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2006. – 456 с.
3. Сакун Л.В. Теория и практика подготовки специалистов сферы туризма в развитых странах мира : монография / Л.В. Сакун. – К. : МАУП, 2004. – 399 с.
4. New Zealand Tourism Guide [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tourism.net.nz/new-zealand/about-new-zealand/education-in-new-zealand.html>.

ЖМУРКОВА І.В.

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ХІМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Реформування системи вищої освіти пов'язано з необхідністю вирішення багатьох питань на теоретичному, методологічному та практичному рівнях, у результаті чого майбутні фахівці будуть здобувати знання, необхідні для адаптації в сучасному світі. Проблема формування змісту інженерної освіти зумовлена зміною вимог до розвитку особистісного потенціалу студентів, щоб вони були готові до творчої самостійності й ініціативи, до професійної компетентності та особистісних якостей майбутнього фахівця, до творчих підходів у пізнавальній діяльності. Усе більше зростає роль психолого-педагогічної та управлінської підготовки інженерів-хіміків, це пов'язано зі змінами цілей професійної діяльності майбутнього інженера.

Різні підходи розвитку педагогічної теорії й вирішення проблем, які виникають перед інженерною освітою, розкриваються в працях

В.Г. Кременя, М.З. Згуровського, О.Е. Коваленко, Л.Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО, Б.І. Мокіна, В.О. Моляко, О.Г. Романовського. У розробку проблем технологій навчання зробили великий внесок як вітчизняні, так і зарубіжні вчені: А.М. Алексюк, С.У. Гончаренко, С.О. Сисоєва, О.М. Пехота, В.І. Лозова та ін. (Україна); В.П. Беспалько, А.Я. Савельєв, Н.Ф. Тализіна (Росія); Ф. Янушкевич, В. Стриковський (Польща); Дж. Брунер (США) та інші. Але перед педагогічною системою стоїть проблема вдосконалення психолого-педагогічної підготовки інженерів-хіміків високої кваліфікації, здатних здійснювати соціально-професійну та виробничо-технологічну діяльність на підприємствах різного типу.

Мета статті – проаналізувати особливості психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців хімічного профілю і з'ясувати якою мірою вища школа формує у випускників здатність до того, щоб жити і працювати в нових умовах, виявити яких особистих якостей та знань в процесі психолого-педагогічної підготовки не вистачає. Які знання допомогли би їм виходити з гідністю зі складних професійних ситуацій, володіти методами та технологією прийняття обґрунтованих управлінських рішень, усвідомлювати необхідність організації, контролю за їх виконанням, володіти технологією укріплення трудової дисципліни, поліпшення соціально-психологічного клімату в колективі.

Часи протиставлення гуманітарної й фундаментальної складових професійної підготовки студентів хімічного профілю залишились у минулому. Сьогодні одним з найважливіших компонентів гуманітарної підготовки майбутніх інженерів-хіміків є психолого-педагогічна підготовка. Сучасні педагогічні знання обов'язкові не тільки для інженерів на підприємстві, а й для службовців, керівників, які у своїй діяльності періодично мають виступати в ролі педагога, здатного максимально реалізувати свій потенціал, переконувати та брати на себе роль лідера. Крім того, психолого-педагогічні дисципліни здатні максимально допомогти майбутнім фахівцям хімікам в інтелектуальному розвитку та інтелектуальному збагаченні особистості. Спеціальні-хімічні науки цих знань не дають.

Не можна не погодитись з О.Г. Романовським, який визначає, що проектування педагогічних систем полягає в розробці змісту й технологій реалізації цілей і завдань педагогічної системи, а також засобів та способів контролю за ступенем досягнення поставлених цілей на кожному з етапів реалізації та засобів для необхідної корекції системи. Це вимагає, у свою чергу, детального розгляду й аналізу залежностей між окремими елементами системи, виявлення всієї сукупності зв'язків між ними [1].

Визначаючи головні цілі психолого-педагогічного навчання у вищому навчальному закладі, бачимо, що головною проблемою є забезпечення умов для повної самореалізації особистості майбутнього спеціаліста хіміка та його професійного зростання. У процесі навчання у вищій школі майбутній фахівець повинен набути досвіду професійної самореалізації, прагнути до постійного зростання власного творчого потенціалу, уміти обґрунтувати свою світоглядну думку й громадську позицію.

Таким чином, аналізуючи педагогічну літературу, ми виявили ряд суперечностей між потребою суспільства в майбутніх інженерах-хіміках, готових до здійснення підприємницької діяльності та станом їх підготовки в системі освіти, що потребує структурування навчального матеріалу. Як зазначив професор А.М. Алексюк це пов'язано з тим, що завдання професійної освіти, вузький професіоналізм, утилітарність навчальних планів, характерних для окремих спеціальностей і програм, відсутність вільної позалекційної години для задоволення непрофесійних інтересів і потреб гальмує розвиток особистості майбутнього спеціаліста. Внаслідок цього вищий заклад освіти на практиці сприяє односторонній професійній орієнтації студентів, далеко не повною мірою реалізуючи мету всебічного гармонійного розвитку особистості. Тому, підкреслює А.М. Алексюк, одне з найважливіших завдань практичної й теоретичної педагогіки вищої школи полягає в тому, щоб знайти шляхи та засоби для усунення цієї суперечності [2].

Методика викладання педагогіки й психології в технічному університеті відмінна від тієї, яка роками склалася в університетах і педагогічних інститутах та вимагає особливих підходів. У сучасному вищому технічному закладі домінує техноцентричне середовище, основний акцент робиться на вивченні спеціальних дисциплін і вже потім, за залишковим принципом, вивчаються дисципліни психолого-педагогічного циклу. За таких умов навчання духовний і моральний розвиток у майбутнього фахівця не сформується, і такий фахівець не стане керівником виробництва. Тож, на нашу думку, сучасний випускник хімічного профілю повинен не тільки вміти приймати технічні рішення, а й вирішувати проблеми, які постають при спілкуванні з людьми та управлінні колективом.

На сьогодні психолого-педагогічна підготовка майбутніх інженерів-хіміків у Національному технічному університеті "ХП" є одним з головних шляхів до поставленого завдання перед студентами. Випускник НТУ "ХП" повинен бути здатний вирішувати, крім суто професійних завдань, ще й проблеми та завдання соціальної діяльності в такому напрямі:

- розуміти та усвідомлювати багатогранність навколишнього світу, своє місце в ньому та відповідальність за гармонійне існування природи й людини;
- критично мислити та аналізувати політичні, соціальні й економічні проблеми в житті суспільства, відшукувати можливі шляхи їх вирішення й приймати на себе соціальну відповідальність за їх вирішення;
- усвідомлювати вплив інженерно-технічних рішень на соціальний клімат у суспільстві;
- виступати в ролі лідера, морального авторитету, приймати обгрунтовані управлінські рішення з урахуванням загальнолюдських цінностей, особистих, суспільних і державних інтересів;
- володіти методами формування соціальних відносин у колективі на правовій основі та демократичних принципах;
- виконувати функціональні обов'язки за фахом.

Психолого-педагогічна підготовка на сьогодні стає однією з основ системи підготовки майбутнього інженера у вищому технічному закладі як гармонійно розвиненої особистості. Головна мета такої підготовки – збагачення дисциплін з педагогіки й психології, які розкривають студентам залежність науково-технічного прогресу від особистісних, моральних якостей людини, її творчих здібностей.

Для найбільшої ефективності психолого-педагогічної підготовки студентів хімічного профілю необхідне дотримання принципу неперервності підготовки. Деканатами факультетів НТУ “ХП”, за активної участі кафебри педагогіки і психології управління соціальними системами, були переглянути навчальні плани для посилення формування психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців [3]. Така підготовка включає в навчальні плани послідовне вивчення психолого-педагогічних та управлінських дисциплін на всіх освітньо-кваліфікаційних рівнях фахової підготовки – бакалаврів, фахівців і магістрів.

Визначаючи виробничі функції, типові завдання діяльності та вміння, якими повинен володіти випускник НТУ “ХП”, цілі та умови педагогічного проектування системи інженерної освіти, необхідно виходити з того, що її зміст повинен відображати майбутню професійну діяльність інженера-хіміка.

Аналізуючи педагогічну літературу, бачимо, що психолого-педагогічна підготовка майбутніх інженерів-хіміків має відповідати меті й завданням підготовки фахівців різних кваліфікаційних рівнів. Це пояснюється тим, що фундаментальна підготовка дає змогу студентам визначити напрями науково-технічної революції, реалізувати найсучасніші ідеї, але не відображає специфіки технічного університету.

В.К. Майборода зазначає, що для успішної реалізації інтегрованої різнорівневої системи підготовки фахівців потрібно спиратися на такі дидактичні умови: спільні цілі та завдання навчання, реалізація спільних принципів і методів навчання, використання єдиних понять та термінів, спільні об’єкти для засвоєння й забезпечення єдиної логіки навчальної інформації [4].

На думку С.І. Самигіна, психолого-педагогічна підготовка полягає в “створенні передбачуваних варіантів майбутньої діяльності та прогнозуванні її варіантів” [5, с. 151].

Для визначення напрямів проектування психолого-педагогічної системи вважаємо за потрібне обґрунтувати цілі й завдання, зміст і функції її підсистем, визначення сфер використання спеціалістів хімічного профілю різних освітньо-кваліфікаційних рівнів і вимог до їхньої фахової підготовки й головне – умови досягнення поставлених цілей майбутніми фахівцями.

На нашу думку, зміст психолого-педагогічної підготовки повинен включати основні напрями майбутньої професійної діяльності інженера-хіміка, закономірності розвитку особистості та її професійного становлення. Сьогодні виникає проблема раціонального проектування змісту освіти.

Формування змісту навчального психолого-педагогічного курсу потрібно будувати на основі соціальних вимог до професійної компетентності, положень і вимог діяльнісного й особистісно-розвивального підходів.

Кафедра педагогіки і психології управління соціальними системами НТУ “ХПІ” базується на викладанні дисциплін гуманітарного й соціально-економічного напрямку та включає послідовне вивчення психолого-педагогічних і управлінських дисциплін для бакалаврів, спеціалістів та магістрів. Викладання цих дисциплін відповідає державним стандартам освіти.

Дійсно, дисципліни психолого-педагогічного циклу одночасно є і цікавими, і складними. І кожен студент, майбутній інженер-хімік, повинен зрозуміти й усвідомити, що саме він може стати запорукою успіху його майбутньої професійної діяльності. Тому, на нашу думку, у системі професійної підготовки майбутніх інженерів хімічних спеціальностей особливе місце повинно відводитись саме дисциплінам психолого-педагогічного циклу.

Як вважає О.Г. Романовський [6], психолого-педагогічні знання повинні розглядатися як важливий елемент фундаментальної підготовки, тому що вони формують необхідні знання про людину та природу її поведінки в суспільстві. Навчальний матеріал може й повинен бути підготовлений відповідно до програми з основ психології та педагогіки і розрахований на студентів, які вчаться за всіма ступенями освіти в межах блоку соціально-гуманітарних дисциплін. При розробці й упорядкуванні навчальних програм з дисциплін психолого-педагогічного циклу можна й необхідно використовувати той факт, що вони можуть бути поширені за рахунок перегляду дисциплін, які висловлюються відповідно до навчального плану. Це дасть змогу впроваджувати в систему професійної підготовки студентів нові дисципліни психолого-педагогічного циклу.

Ще один головний крок для практичної спрямованості забезпечення ефективності психолого-педагогічної підготовки майбутніх інженерів-хіміків – це готовність майбутнього фахівця до розробки та впровадження нових технологічних процесів, нових видів сировини чи продукту на виробництві, освоєння нових методів і методик автоматизованого аналітичного контролю й багато інших виробничих випробувань. Така система навчання сприяє розвитку мотивації вивчення цих дисциплін та сприяє формуванню внутрішньої потреби в освіті, формує особистісне замовлення на знання.

Студентам хімічних факультетів кафедрою педагогіки і психології управління соціальними системами НТУ “ХПІ” для підготовки бакалаврів викладають курс “Основи педагогіки і психології” обсягом 56 навчальних годин. У курсі враховуються особливості професійної діяльності майбутніх фахівців. Також кафедра пропонує спецкурси “Психолого-педагогічні основи управлінської діяльності інженера” і “Управлінська культура керівника”, “Психологія управління”, “Основи управління соціальними системами”.

Курси “Психолого-педагогічні основи управлінської діяльності інженера” і “Управлінська культура керівника” розроблені з урахуванням сучасних систем управління процесами хімічного виробництва і впроваджені в навчальний процес на органічному факультеті. Основою та завданням курсу є володіння методикою управлінських функцій у професійній діяльності й особистісному розвитку майбутнього керівника, вивчення структури та методів управління, ролі й значення психолого-педагогічних методів управління для хімічних виробництв, психологічних закономірностей управлінської діяльності. Курси передбачають вивчення характеристики типів керівництва, головні етапи розвитку колективу, організації забезпечення конкурентоспроможності підприємства, вимог до особистості керівника. Обов’язковими є вивчення психологічних особливостей спілкування на підприємстві, методів і практичних прийомів самооцінки; корекція своїх дій і поведінки; раціональний розподіл праці між працівниками на виробництві; володіння методами та технологією прийняття обґрунтованих управлінських рішень, вміння розв’язання трудових конфліктів. Навчають на курсах володіти технологією зміцнення трудової дисципліни.

У підготовці інженерів хімічних спеціальностей важливе місце посідає курс “Психологія управління”. Студентів навчають способам організації спільної творчої діяльності людей у колективах, уміння формування сприятливого клімату в колективі. Курс є актуальним для студентів хімічного профілю, оскільки їх діяльність пов’язана із взаємодією в колективах, умінням управляти собою, своїми емоціями та психічним станом узагалі, оцінювати наслідки своїх дій.

Викладання курсу “Основи управління соціальними системами” полягає в розкритті студентам особливості управління колективом у найрізноманітніших галузях, готовності ризикувати та брати на себе відповідальність, для досягнення мети добре відчувати ситуацію й знаходити ресурси, за допомогою роз’яснень і переконань уміти захопити своєю новою ідеєю інших людей.

Для студентів п’ятого курсу хімічних спеціальностей органічного факультету при підготовки спеціалістів пропонується курс “Управління розвитком соціально-економічних систем”. Завданням курсу є розкриття психологічних аспектів управління і зростання їх ролі, формування у студентів умінь і навичок з ефективного управління майбутнім підприємством, своїми підлеглими для досягнення реальних соціально-економічних результатів – обсяг виробництва чи продаж, прибуток, впровадження нових технологій, підвищення продуктивності праці тощо. При цьому навчити водночас враховувати й стан психологічного клімату в колективі, міру задоволеності працівників своєю роботою та якістю свого життя.

Крім того, кафедра педагогіки і психології управління соціальними системами на всіх факультетах читає курс “Основи педагогіки і психології”. Будується викладання курсу на розгляданні основних психолого-педагогічних дисциплін, формуванні у студентів стійкого інтересу до пси-

хологічної, педагогічної й управлінської наук, незважаючи на обрану спеціальність.

Ця підготовка дає можливість майбутнім інженерам хімічних спеціальностей:

- за допомогою психолого-педагогічного діагностування виявити й розвинути необхідні якості (вимогливість до себе, дисциплінованість, впевненість, організаторські здібності);
- бути проінформованим у галузі теорії та практики управління соціальними системами, сучасних і перспективних управлінських технологій та вміти успішно їх застосовувати у своїй професійній діяльності;
- навчитися розуміти себе, управляти своїми емоціями й поведінкою, ураховуючи психологічні особливості кожного робітника;
- оволодіти знаннями закономірностей психології міжособистісних відносин та управлінського спілкування, знаннями особливостей педагогічної діяльності, принципами професійного навчання;
- сформуванню вміння діагностувати власний психологічний стан і психологічний стан конкретної особистості, вміння формувати та підтримувати сприятливий психологічний клімат у колективі, вміння орієнтуватися в складному оточенні й швидко приймати правильні рішення.

На нашу думку, у контексті психолого-педагогічної підготовки студентів хімічного профілю необхідно переглянути зміст і обсяг окремих тем. Зробити наголос на поняття інженерної психології, психології технічної творчості, враховуючи особливості професійної діяльності майбутнього фахівця. Потрібно прищеплювати студентам прагнення й внутрішні потреби до неперервної освіти, самоосвіти та самовиховання протягом усього активного трудового життя з метою постійного самовдосконалення, прищепити прагнення читати й самому аналізувати літературу з психології та педагогіки, постійно самостійно поповнювати знання з питань, які його цікавлять і виникають під час виконання професійної діяльності.

Висновки. Аналізуючи все вищесказане, можна зробити висновок, що основним принципом психолого-педагогічної підготовки майбутніх інженерів хімічного профілю є обов'язкове врахування особливостей їх майбутньої діяльності та вимог до професійно важливих якостей фахівців, з урахуванням їх здібностей і схильностей, спрямованих на проектування й реалізацію змісту, методів, форм і засобів навчання. Виникає необхідність не тільки пошуку, а й упровадження новітніх педагогічних технологій.

Упровадження й ефективність психолого-педагогічної підготовки на практиці доводить її необхідність, удосконалення та використання системного підходу при їх застосуванні на принципах поєднання взаємодії теорії та практики, формуванні психолого-педагогічних знань, умінь і навичок, що сприятимуть ефективності їх подальшої професійної діяльності, підвищує рівень мотивації студентів до навчання.

Література

1. Романовский А.Г. Теоретические и методические основы подготовки инженера в высшем учебном заведении к будущей управленческой деятельности : дис. на соискание уч. степени д-ра пед. наук : 13.00.04 / А.Г. Романовский. – К., 2001. – 490 с.
2. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України / А.М. Алексюк. – К. : Либідь, 1998. – 557 с.
3. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л.Л. Формування національної гуманітарно-технічної еліти як основа парадигми інженерної освіти / Л.Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. праць. – Харків : НТУ “ХПІ”, 2002. – Ч. 1. – С. 5–11.
4. Майборода В.К. Становлення і розвиток національної вищої педагогічної освіти в Україні (1917–1992 рр.) : дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук у формі наук. доповіді / В.К. Майборода. – К. : Інститут педагогіки АПН України, 1993. – 58 с.
5. Педагогика и психология высшей школы : учеб. пособ. – Ростов н/Д : Феникс, 2002. – 544 с.
6. Романовський О.Г. Підготовка майбутніх інженерів до управлінської діяльності / О.Г. Романовський. – Харків : Основа, 2001. – 312 с.

КІСЕНКО О.О.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ В МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКЦВ У ВНЗ

Реформування вищої школи в нашій країні – наполеглива необхідність, оскільки тривалий час надмірне збільшення професійної підготовки здійснювалося на шкоду загальному духовному й культурному розвитку особистості майбутнього соціального працівника. Гуманізація та гуманітаризація передбачає перехід від технологічно-технократичної моделі освіти до освіти культурно “навантаженої” та культурно детермінованої. Нова гуманістична методологія освіти ставить у центр освітнього процесу людину, її духовний розвиток, систему загальнолюдських цінностей, культурних орієнтирів; вирішує завдання формування культури особистості через залучення людини до загальної культури та психологічної зокрема. Таким чином, ситуація розвитку сучасної вищої школи визначає особливе місце проблемі формування психологічної культури у студентів – майбутніх соціальних працівників. Говорячи про актуальність і практичну значущість формування психологічної культури майбутніх соціальних працівників, можна навести велику кількість прикладів того, що відсутність елементарної психологічної грамотності виступає основною причиною проблем, труднощів та конфліктів у соціальній взаємодії людей. Недостатність сформованої психологічної культури призводить до виникнення стресових ситуацій як окремої людини, так і суспільства в цілому.

У вивчення проблеми формування психологічної культури в майбутніх соціальних працівників в умовах сьогодення вагомий внесок зробили Л.П. Гримак, С.І. Дьяков, Т.Ф. Ковальович, Л.С. Колмогорова, К.М. Романов та ін.